

- речевым недоразвитием / В. П. Глухов. – М.: АРКТИ, 2004. – 379 с.
4. Жинкин Н. И. Механизмы речи / Н. И. Жинкин. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1958. – 370 с.
 5. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.
 6. Основы логопедической работы с детьми : учебное пособие для логопедов, воспитателей детских садов, учителей начальных классов, студентов педагогических училищ / под общ. ред. д.п.н., проф. Г. В. Чиркиной. – 2-е изд., испр. – М.: АРКТИ, 2003. – 240 с.

УДК 376.1-05 6.264-053.4:159.953

В. С. Нечитайло

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

О. Я. Кривцова

кандидат педагогічних наук, доцент
(науковий керівник)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С.Макаренка

ПОРУШЕННЯ ГОЛОСУ ТА МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ

У статті розглядаються особливості порушення голосу та мовлення у дітей. Визначено причини органічної та функціональної патології голосу та нові методики дослідження голосового апарату людини.

В статье рассматриваются особенности нарушения голоса и речи у детей. Определены причины органической и функциональной патологии голоса и новые методики исследования голосового аппарата человека.

In the article the features of violation of voice and speech in children. The reasons of organic and functional pathology of voice and new methods of investigation of human vocal tract.

Ключові слова: порушення голосу, голосоутворення, порушення мовлення, голосовий апарат.

Ключевые слова: нарушение голоса, голосообразования, нарушение речи, голосовой аппарат.

Keywords: voice disorders, voice building, slurring of speech, vocal apparatus.

Постановка проблеми. Порушення голосу досить поширена мовна патологія у дітей, адже мова є засобом спілкування людей і формою мовного мислення. Спочатку дитина не вміє говорити. Вона оволодіває мовленням не відразу. Дитина, чуючи мову оточуючих, поступово

навчається розуміти мову і тому, будь-яке порушення в тій чи іншій мірі може відбитися на діяльності та поведінці дитини, адже мовлення маленької дитини формується в спілкуванні з оточуючими. Таким чином, необхідно, щоб мовлення дорослого було зразком для дітей [1, с.13].

На сьогоднішній день ця проблема є дуже актуальною, адже наявність у дитини виражених порушень мовлення відображається на всьому психічному розвитку. Відомо що, кожна дитина дізнається про навколишній світ завдяки тому, що задає дорослим багато питань, що її цікавлять. Не рідко при порушенні мови психічний розвиток сповільнюється, що неминує позначиться на всьому процесі його шкільного навчання і подальшого життя, позначиться на формуванні характеру та може призвести до відхилень у його поведінці.

Вимова звуків являє собою складний фізіологічний процес, для здійснення якого потрібні нормальна будова і координована функція центрального мовного апарату і периферичних органів голосоутворення та артикуляції. Нажаль, проблема виявлення та усунення порушення голосу недостатньо вивчена в спеціальній літературі, цим і пояснюється актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Робота над голосом є важливим розділом роботи над усним мовленням з дошкільнятами. Проблему формування та розвитку голосу розглядали вчені різних спеціальностей: лінгвісти, психолінгвісти, логопеди, фоніатри, сурдопедагоги. Можна виділити роботи О. Алмазової, Д. Вільсона, Л. Дмитрієва, І. Єрмакової, Н. Жинкіна, Є. Лаврової, І. Максимова, С. Таптапової, М. Хватцева, в яких розглядаються різні питання теорії і практики формування та розвитку голосу [2, с.172].

У спеціальній літературі відомостей про поширеність голосових порушень немає, наявні дані досить суперечливі. Д. Вільсон, аналізуючи результати обстеження стану голосу у дітей в різних країнах, вказує частоту патології від 1 до 21 %. Такий розкид результатів, мабуть, можна пояснити різними критеріями оцінки та умовами, при яких проводилися обстеження.

Огляд Г. Михайлової трьох тисяч дошкільнят виявив значне число дітей із захворюваннями глотки і гортані,

значна частина яких супроводжувалася розладом голосу.

Мета статті – вивчити причини та механізми порушень голосу і мовлення у дітей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Голос – це унікальне явище, завдяки якому людина отримує можливість висловлювати свої думки, спілкуватися з оточуючими її людьми.

Голос об'єднує звуки, що виходять із гортанно-глоткових порожнин людини незалежно від їх складності та соціального значення, від рефлексорного крику новонародженого до модульованого голосу відомих співаків чи ораторів.

Голос зазвичай поділяється на розмовний (мовленнєвий) та співочий (вокальний). Розмовний голос поділяється на побутовий, котрий ми використовуємо та професійний. Професійний голос повинен відрізнитись від побутового широким діапазоном, максимальною виразністю, витривалістю. Співочий (вокальний голос) може бути аматорським та професійним.

Основними характеристиками голосу є висота, сила, тембр [3, с.458].

Голосовий апарат включає чотири основні частини: гортань – генератор звуку; резонаторна частина – глотка, порожнина носа, додаткові пазухи носа; енергетичний апарат – трахея, бронхи, легені і дихальний м'яз (діафрагма); артикуляційний апарат – ротова порожнина, зуби, губи, тверде і м'яке піднебіння. Голосовий апарат – складна система, всі функції якої взаємопов'язані між собою і регулюються корою головного мозку

Порушення голосу, пов'язані з різними захворюваннями голосового апарату, дуже поширені як у дорослих так і у дітей.

Голосові навантаження, пов'язані із залученням школярів до художньої самодіяльності, при недотриманні гігієнічних вимог ведуть до посилення патології голосу. Діти, що не отримали своєчасної допомоги, набувають стійкої неповноцінності голосового апарату. Надалі це впливає на вибір професії, збільшує контингент осіб із різними порушеннями голосової функції [1, с.7].

Зазвичай порушення голосу у дітей і дорослих виявляються в двох формах – афонії (повній втраті голосу) і дисфонії (частковому його порушенні).

Як і всі дефекти мовлення дефекти голосу розділяються на центральні і периферичні, кожен з них може бути органічним і функціональним. Переважна більшість порушень виявляються як самостійні, причинами їх виникнення є захворювання і різні зміни тільки голосового апарату.

Причини функціональної патології можуть бути найрізноманітнішими – починаючи з голосової перевтоми, поганої постановки голосу і кінчаючи різними інфекційними захворюваннями і впливом психічних чинників.

Перевантаження голосового апарату при недотриманні підлітком охоронного режиму в період мутації може привести до порушення функції внутрішніх м'язів; гортані у вигляді гіпо- і гіпертонусу.

Гіпотонусна дисфонія (афонія) виникає при деяких інфекціях (ОРВІ, грипі, дифтерії), а також при сильному перенапруженні голосу.

Останніми роками область педагогічної дії при різних порушеннях голосового апарату значно розширилася, отримавши в практиці термін фонопедія. Ми визначаємо фонопедію як комплекс педагогічних дій, направлених на поступову активізацію і координацію нервово-м'язового апарату гортані за допомогою спеціальних вправ, корекцію дихання, а також корекцію самої особи того, що навчається. В процесі фонопедичних занять встановлюються і закріплюються такі умови голосоведення, коли голосовий апарат працює з найменшим навантаженням при хорошому акустичному ефекті. Це педагогічний процес, що базується на фізіології голосоутворення.

В практиці фонопедії використовується ряд прийомів, які впливають на характер роботи голосоутворюючих м'язів. Це: фонація з закритим ротом, фонація на гребні через тонкий папір, фонація з прикладанням до рота рупора з долонь, фонація з закритими вухами.

Фонопедія у кінці XIX – початку XX ст. розвивалась за двома напрямками. Так, у Німеччині її засновником був Г. Гутсман. Засновниками вітчизняного розвитку наукових досліджень в області фізіології та патології голосу вважаються: Є. Малютін, Ф. Заседателев, Л. Работнов, Й. Лівідов, М. Фомічев, В. Єрмалев та ін. Їх дослідження слугують науковими засадами

постановки голосу, визначення причин та розвитку розладів голосового апарату, значення дихальної системи для правильного голосоутворення [3, с.467].

Серед сукупності методів по відновленню хронічних голосових порушень, які використовувались у різні роки можна виокремити декілька напрямів :

- механічний вплив на гортань у вигляді здавлення хрящів (А. Французов, 1949);
- вібраційний масаж гортані в поєднанні з психотерапевтичною бесідою (Є. Малютін, 1942; К. Гаррі-Пшеничникова, 1938; М. Фомічев, І. Блескіна 1944);
- ортофонічний метод (Є. Вороніна, 1939; Н. Лебедева, 1952; О. Рябченко, 1964).

Усі ці дослідження мають велике теоретичне та практичне значення щодо постановки та усунення порушень голосу. Зазначені методи використовуються у сучасній практиці, але своє найсуттєвіше застосування знаходять у фонопедії [3, с. 467-468].

Останнім часом дуже добре себе зарекомендував новий метод дослідження голосового апарату – глоттографія. Принцип роботи приладу заснований на зміні опору струмів ультрависокої частоти, що подаються на гортань. Проходячи через гортань, ток змінює свою силу відповідно до коливань голосових складок. Змикання знижує опір, розмикання – підсилює. Зміни сили струму фіксуються на екрані осцилографа у вигляді кривої (глоттограмми). Таким чином, на глоттограмі спостерігаються фази коливань голосових складок у формі їх електричного аналога. Даний метод дозволяє спостерігати коливання голосових складок у процесі природної фонації, не завдаючи больових чи неприємних відчуттів випробуваному. Цей метод (метод Ф. Фабра) застосовують фізіологи, лікарі, вокальні педагоги, лінгвісти, логопеди. Глоттографія об'єктивно оцінює динамічні зміни голосового апарату в процесі корекційно-відновлювального навчання і після закінчення його [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, голос має важливе соціальне значення для розвитку дитини, для її успішної реалізації себе у майбутньому. Порушення голосо-

утворення впливає на розвиток мовлення, і як вторинне нашарування й на нервово-психічний стан, ускладнюючи комунікацію. На даний момент існує багато методів для відновлення голосу, які застосовуються на практиці і мають гарні результати.

В Україні багато уваги приділяється корекційно-педагогічній роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення, тому науковцями та фахівцями-логопедами досягнуто значних успіхів у вирішенні питань ранньої діагностики порушень мовлення у дітей та успішної лого-корекційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краєвський Р.Г. Порушення мови та їх усунення: посібник для педагогів / Р.Г. Краєвський. – Київ: Радянська школа, 1969. – 144 с.
2. Беккер К.-Л., Словак М. Логопедія: Пер. с нем. ил. М.: Медицина, 1981.-283 с.
3. Шеремет М. К. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово». – 2014. – 675 с.
4. Шуль Г.К. Види голосових порушень і їх корекція [Електронний ресурс] / Г.К. Шуль, С. П. Ябковська / Режим доступу: <http://intkonf.org/shul-gk-yabkovska-sp-vidi-golosovih-porushen-i-yih-korektsiya>.

УДК 376.1-056.264-053.5:615.851.4

І. В. Совенко

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

Л. Л. Стахова

кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

КОРЕКЦІЯ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ ІІ РІВНЯ ЗАСОБАМИ КАЗКОТЕРАПІЇ

У статті висвітлені можливості використання казкотерапії під час корекційно-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення ІІ рівня.

В статті освітлені можливості використання казкотерапії в корекційно-розвивальній роботі з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення ІІ рівня.

The article highlights the possibility of using skazkoterapii during corrective-developing work with preschool children with the general underdevelopment of speech II.